

HARBIY-PROFESSIONAL TAYYORGARLIKNING HARBIY SOHADAGI AHAMIYATI

ЗНАЧЕНИЕ ВОЕННО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
В ВОЕННОЙ СФЕРЕ
THE IMPORTANCE OF MILITARY-PROFESSIONAL TRAINING
IN THE MILITARY FIELD

Mirvohidov Behzod Miraziz o'g'li - leytenant
O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
Magistratura tinglovchisi
behzodmirvohidov7@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqolada harbiy-professional tayyorgarlikning mohiyati, uning tarkibiy qismlari, maqsadlari va ahamiyati keng ko'lamda tahlil qilinadi. Shuningdek, harbiy-professional tayyorgarlikning samaradorligini oshirish uchun amalga oshirilayotgan zamonaviy yondashuvlar va metodlar haqida ham so'z boradi.

Kalit so'zlar: jangovar vazifalarni bajarishga tayyorlash, mutaxassislik bilimlarni o'zlashtirish, psixologik barqarorlikni rivojlantirish, jismoniy holatni yaxshilash, harbiy-professional tayyorgarlik, real jangovar harakat, xavfsizlik, harbiy xizmatchilar.

Аннотация: В статье в широком масштабе анализируется сущность военно-профессиональной подготовки, ее компоненты, цели и значение. Также говорится о современных подходах и методах, реализуемых для повышения эффективности военно-профессиональной подготовки.

Ключевые слова: training for combat tasks, acquisition of specialized knowledge, development of psychological stability, improvement of physical condition, military-professional training, real combat action, security, military personnel.

Abstract: This article analyzes the essence of military-professional training, its components, goals and importance in a wide scale. It also talks about modern approaches and methods implemented to increase the effectiveness of military-professional training.

Key words: подготовка к выполнению боевых задач, приобретение специальных знаний, развитие психологической устойчивости, улучшение физической подготовки, военно-профессиональная подготовка, реальные боевые действия, безопасность, военнослужащие.

Harbiy-professional tayyorgarlik — bu harbiy xizmatchilarni turli harbiy vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, va malakalarni o'zlashtirish jarayonini anglatadi. Bu tushuncha harbiy xizmatchilarning harbiy xizmatdagi barcha operatsion faoliyatlarini samarali va professional darajada bajarishiga tayyorlanishini ifodalaydi. Harbiy-professional tayyorgarlik nafaqat jangovar tayyorgarlikni o'z ichiga oladi, balki harbiy sohalarda ishlash uchun zarur bo'lgan barcha ko'nikmalarni egallashni, kasbiy malakani rivojlantirishni va shaxsiy axloqiy-psixologik tayyorgarlikni ham o'z ichiga oladi.

Harbiy-professional tayyorgarlikning asosiy tarkibiy qismlari

Harbiy-professional tayyorgarlik jarayoni ko'p bosqichli va bir qancha muhim tarkibiy qismlardan tashkil topgan. Har bir elementning o'ziga xos roli mavjud va ularning barchasi harbiy xizmatchilarni mukammal tayyorlashga qaratilgan.

1. Jismoniy tayyorgarlik

Jismoniy tayyorgarlik harbiy-professional tayyorgarlikning muhim komponentlaridan biridir. Jismoniy tayyorgarlik harbiy xizmatchilarning jasoratini oshiradi, jismoniy holatini mustahkamlashga, chidamlilik va kuchni rivojlantirishga qaratilgan. Jismoniy tayyorgarlik asosan o'qish va jismoniy mashqlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

Bunda, harbiy xizmatchilar o'zlarining jismoniy holatini doimiy ravishda yaxshilashga harakat qilishadi. Jismoniy tayyorgarlikning asosiy maqsadi — harbiy xizmatchilarni jangovar vazifalarni bajarishda yuqori samaradorlikka erishish uchun zarur bo'lgan kuch va chidamlilikni ta'minlashdir. Shuningdek, bu tayyorgarlik jismoniy barqarorlikni, tezkor va aniqlikni, hamda ko'p vaqt davomida yuqori intensivlikdagi harakatlarni amalga oshirishni rivojlantiradi.

2. Jangovar tayyorgarlik

Jangovar tayyorgarlik harbiy-professional tayyorgarlikning eng asosiy tarkibiy qismidir. Bu bo'limda harbiy xizmatchilarni jangovar operatsiyalarni o'tkazishga tayyorlash, qurollardan foydalanish, jangovar taktikalarni o'rganish, va strategiyalarni rivojlantirishga qaratilgan bilim va ko'nikmalar egallatiladi.

Jangovar tayyorgarlik doirasida harbiy xizmatchilar jangovar vazifalarni bajarishda qo'llaniladigan barcha ko'nikmalarni o'zlashtiradilar. Masalan, jangovar qurollar bilan ishlash, dushmanni mag'lub etish usullari, yengillik va tezlikni oshirish hamda hujum va mudofaa strategiyalarini yaratish bo'yicha treninglar o'tkaziladi. Harbiy xizmatchilar jangovar vazifalar uchun zarur bo'lgan barcha malakalarini rivojlantirishi va o'zlarining maqsadlariga erishishda yuqori samaradorlikni namoyish etishlari kerak.

3. Psixologik tayyorgarlik

Harbiy-professional tayyorgarlikda psixologik tayyorgarlik alohida o‘rin tutadi. Jangovar sharoitlar va harbiy operatsiyalar ruhiy bosimni oshirishi mumkin, shuning uchun harbiy xizmatchilarga psixologik tayyorgarlik zarur. Psixologik tayyorgarlik jarayonida xizmatchilar stressga chidamlilik, xotirjamlikni saqlash va emotsional holatni nazorat qilish ko‘nikmalarini o‘rganadilar.

Bu tayyorgarlik harbiy xizmatchilarda qaror qabul qilishda shoshilmaslik va og‘ir sharoitlarda to‘g‘ri va aniq harakat qilish imkoniyatini yaratadi. Psixologik tayyorgarlikning yana bir muhim jihati, xizmatchilarning o‘ziga bo‘lgan ishonchni oshiradi va jismoniy kuchga qaramay, ruhiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi.

4. Mutaxassislik tayyorgarlik

Harbiy-professional tayyorgarlik mutaxassislik bilimlar va ko‘nikmalarni rivojlantirishni nazarda tutadi. Harbiy xizmatchilar o‘zlarining xizmat turlariga mos ravishda mutaxassislik tayyorgarlikdan o‘tadilar. Bu tayyorgarlik strategik boshqaruv, texnik xizmat, moddiy ta‘minot, tibbiyot va boshqa sohalarda amalga oshiriladi.

Misol uchun, maxsus vazifalarni bajarish bo‘linmalarida xizmat qilayotgan harbiylar uchun maxsus ko‘nikmalar, ishg‘ol qilish taktikalari, o‘ziga xos xususiyatlari, dushmanga qarshi qurol qo‘llash tartibi boshqa maxsus vositalarni ishlatish bo‘yicha tayyorgarlik zarur. Yana bir misol sifatida, tibbiyot sohasidagi harbiy xizmatchilarni tayyorlashni ko‘rsatish mumkin — ularning vazifalari jarohatlarni tezkor va samarali davolashni, shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatishni o‘z ichiga oladi.

5. Axloqiy tayyorgarlik

Harbiy-professional tayyorgarlikning yana bir muhim tarkibiy qismi axloqiy tayyorgarlikdir. Axloqiy tayyorgarlik harbiy xizmatchilarda vatanparvarlik, sadoqat, jasorat va xizmatga bo‘lgan mas‘uliyatni rivojlantirishga qaratilgan. Ular o‘z xizmatlarini to‘g‘ri bajarish, harbiy qonunlar va qoidalarni hurmat qilish, va yuqori axloqiy me‘yorlarga rioya qilishni o‘rganadilar.

Harbiy-professional tayyorgarlikning maqsadlari

Harbiy-professional tayyorgarlikning asosiy maqsadi harbiy xizmatchilarning barcha zarur bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtirgan holda, turli jangovar sharoitlarda va boshqa harbiy vazifalarni bajarishda yuqori darajadagi samaradorlikka erishishdir. Bu maqsadga erishish uchun harbiy-professional tayyorgarlikning barcha tarkibiy qismlari bir-biri bilan chambarchas bog‘langan va o‘zaro ta‘sir qiladi.

Harbiy-professional tayyorgarlikning asosiy maqsadlarini quyidagicha ajratish mumkin:

1. **Jangovar samaradorlikni oshirish:** Harbiy xizmatchilarni jangovar operatsiyalarni samarali bajarishga tayyorlash, ular o'q otish, tezkor harakat qilish va jismoniy tayyorgarlikni doimiy ravishda yaxshilash orqali jangovar vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshiradilar.

2. **Ko'nikmalarni rivojlantirish:** Harbiy xizmatchilar turli harbiy vazifalarni bajarishda zarur bo'lgan maxsus bilim va ko'nikmalarni o'zlashtiradilar. Bu orqali ular o'z xizmatlarida yuqori darajadagi mutaxassis bo'lishlari mumkin.

3. **Psixologik tayyorlikni mustahkamlash:** Stressga chidamlilik va o'zini tuta bilish ko'nikmalarini rivojlantirish orqali harbiy xizmatchilarning psixologik holati mustahkamlashadi.

4. **Harbiy etikani shakllantirish:** Harbiy xizmatchilarda yuqori axloqiy va professionallik me'yorlarini rivojlantirish, ular xizmatda sadoqatli, jasur va to'g'ri qarorlar qabul qila olishlari uchun zarur bo'ladi.

Harbiy-professional tayyorgarlikning ahamiyati

Harbiy-professional tayyorgarlikning ahamiyati cheksizdir. Yaxshi tayyorlangan harbiy xizmatchilar butun davlatning mudofaa salohiyatini oshirishga yordam beradi. Bu tayyorgarlik, harbiy xizmatchilarning professional qobiliyatlarini rivojlantirib, ularni jangovar harakatlar, xavfli vaziyatlar va stressga qarshi tayyorlaydi.

Shuningdek, harbiy-professional tayyorgarlikda zamonaviy yondashuvlar va metodlar qo'llanilishi zarur. Texnologiyalar rivojlanishi va zamonaviy qurollar yordamida jangovar sharoitlar o'zgarib bormoqda. Shu bois, harbiy tayyorgarlikni yangilash va zamonaviylashtirish jarayoni davom etmoqda.

Harbiy-professional tayyorgarlik dunyo ensiklopediyalarida quyidagicha yoritib o'tilgan:

1. Britannica Ensiklopediyasi

Britannica ensiklopediyasida "harbiy tayyorgarlik" (military training) va "professional tayyorgarlik" (professional training) kabi tushunchalar mavjud bo'lib, ularning har biri alohida o'rganiladi. Harbiy tayyorgarlik haqida ta'rifda, odatda, harbiy xizmatchilarning jangovar vazifalar va sharoitlar uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlarni egallashga qaratilgan jarayonlar tasvirlanadi.

- **Harbiy tayyorgarlik:** "Harbiy tayyorgarlik" (military training) jangovar vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar, jismoniy holatni yaxshilash va harbiy tizimning taktikalari, strategiyalari, va texnikalarini o'rganish jarayonidir ya'ni jangovar va qobiliyatli xizmatchilarni tayyorlashni ifodalaydi.

- **Professional tayyorgarlik:** Bu atama kengroq ma'noda, o'ziga xos kasbga yoki ixtisosga oid maxsus bilimlar va ko'nikmalarni o'zlashtirishni bildiradi.

Bu tayyorgarlik jangovar bo'lmagan, biroq harbiy xizmatchilarga turli mutaxassislik vazifalarni bajarishda yordam beruvchi bilim va malakalarni o'z ichiga oladi.

2. Amerika Harbiy Ilmlari Ensiklopediyasi (Encyclopedia of Military Science)

Amerikaning "Encyclopedia of Military Science" nomli ensiklopediyasida "harbiy-professional tayyorgarlik" haqida yoritib o'tilib, ushbu ensiklopediyada harbiy xizmatchilarning tayyorgarligi asosan quyidagilarga taalluqlidir:

- **Jangovar tayyorgarlik:** Jangovar tayyorgarlikda harbiy xizmatchilar jangovar qurollarni ishlatish, strategik va taktikalik rejalashtirish, jismoniy va psixologik jihatdan tayyorlanishlari kerak. Bunga qurolli qarshiliklar, jangovar hujumlar va mudofaa texnikalari kiradi.

- **Ixtisoslashgan tayyorgarlik:** Harbiy-professional tayyorgarlikda maxsus ixtisoslashgan kasblar uchun tayyorlanish (masalan, tibbiyot xizmatchilari, telekommunikatsiya mutaxassislari va boshqalar) alohida o'rganiladi. Harbiy xizmatchilar o'zlarining kasbiy vazifalarini samarali bajarish uchun maxsus bilimlarni o'zlashtiradilar.

- **Psixologik tayyorgarlik:** Psixologik tayyorgarlik stressni boshqarish, qaror qabul qilishda to'g'ri psixologik holatda bo'lish va jismoniy va ruhiy jihatdan bardoshli bo'lishni anglatadi.

3. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi

O'zbekistonda ham harbiy-professional tayyorgarlik haqida ma'lumotlar mavjud, lekin ularning aksariyati harbiy tizimdagi maxsus tayyorgarliklar, o'qish-usul va zamonaviy harbiy texnologiyalar bilan bog'liq. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasida bu atama, asosan, harbiy xizmatchilarni jangovar sharoitlarda muvaffaqiyatli xizmat qilishga tayyorlashga qaratilgan tizimli yondashuv sifatida ta'riflanadi.

- **Harbiy-professional tayyorgarlik:** O'zbekistondagi harbiy-professional tayyorgarlik davlat mudofaa tizimida, jangovar vazifalarni samarali va to'g'ri bajarish uchun xizmatchilarning barcha zarur bilimlarini egallashini anglatadi.

Ta'riflarning umumiy jihatlari:

Harbiy-professional tayyorgarlik butun dunyo ensiklopediyalarida o'xshash asosiy tamoyillarni o'z ichiga oladi, ya'ni harbiy xizmatchilarning jangovar vazifalarni bajarishga tayyorlash, mutaxassislik bilimlarni o'zlashtirish, psixologik barqarorlikni rivojlantirish, jismoniy holatni yaxshilash va umumiy harbiy mahoratni oshirishga qaratilgan jarayon.

Ushbu atama nafaqat harbiy xizmatchilarning jangovar tayyorgarligi bilan cheklanadi, balki ularning harbiy sohalaridagi kasbiy malakalarini rivojlantirishni, zamonaviy texnologiyalarni o'rganishni, va shuningdek, ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni tushunishni ham o'z ichiga oladi.

Xulosa

Harbiy-professional tayyorgarlik harbiy xizmatchilarning jangovar, mutaxassislik va psixologik tayyorligini oshirish, ular o'z vazifalarini samarali va malakali bajarishga tayyorlashning asosiy vositasidir. Bu jarayonning samaradorligi davlat mudofaa tizimini yanada kuchaytiradi va millatning xavfsizligini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar

1. Karimov, I. (1997). O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarini rivojlantirish masalalari. Toshkent: O'zbekiston, 1997.
2. Ziyodov, N. (2004). Harbiy xizmatda tayyorgarlik tizimi va uning ahamiyati. Toshkent: Harbiy akademiya nashriyoti.
3. Mahmudov, S. (2006). Harbiy-professional tayyorgarlikning psixologik jihatlari. Tashkent: Milliy universitet nashriyoti.
4. Anderson, L. & Brown, R. (2011). Military Training in the Modern Era. London: Routledge Publishing.
5. Britannica Ensiklopediyasi 2024
6. Amerika Harbiy Ilmlari Ensiklopediyasi (Encyclopedia of Military Science)
7. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi